

SZÉKESFEJÉRVÁR.

TÁRSADALMI HETILAP.

A városi és megyei hatóság, gazdasági-egylet, iskolatanács, s a tanítók és községi jegyzők egyletének

A lap ára
hához hordással vagy postán küldve:
Egy évre 4 ft.
Fél évre 2 ft.
Negyed évre 1 ft.

Hirdetmény
a bélyegdíjon felül, minden három hasábos petitsor:
Megrendelőinktől 6 — nem megrendelőinktől 8 krért
igtattatik be.

KÖZLÖNYE.

Megjelen minden vasárnap.

21. szám.

Szerkesztői szállás: sz. István-utca 176. sz.

A lap szellemi részét illető közlemények a „Székesfejérvár” szerkesztőségének ezimendők; — a lap ára, hirdetmények és a hirdetményi díjak Klökner Péter kiadó könyvkereskedésében vétnek fel.
Nyilttérben megjelenő közlemények után három hasábos petitsorért 10 kr. fizetendő.

Bérmegtelen leveleket csak ismert kéztől fogadunk el.
Kéziratok nem küldetnek vissza.

Gazdasági nézetek és aratási kilátásaink!

A lapok telvék különféle aggasztó hírekkel a jövő aratási kilátásokra nézve, mi nem is csoda, miután az emberiség minden mozzanatának tényezője elvégre az aratás eredményében leli fő alapját és támpontját. A jó aratás reménye rózsaszínben tünteti elő a mindenséget, kedvet teremt, kedélyességet önt a szivekbe, honnét új erőt merít az ember munkálkodásának továbbí rugójául, míg ellenkezőleg egy aratás sikertelensége csak jajsztót szül, sivárrá teszi az életet, s miután az emberek legnagyobb része e tekintetben inkább kislelkű, megnyílik az általános kétségbeesés örvénye, melybe nem egyes kiválóságok, sőt nem is ezek, hanem a népek özöne merül el, melylyel szemben minden börtveválság kisszerűvé válik, a börtvejátékosok, bankárok vagy bárminő pénzkirályok bukása silánysággá törpül; mert végre is első sorban csak kenyérrrel és nem arannyal vagy bankócsédulával él a halandó ember.

Bocsásson meg e bevezetésért a t. olvasó, ki a czimnél fogva joggal várja, hogy dologra térvén üres fecsegésekbe ne merüljek.

Mint igénytelen, de szak-ember, csakugyan börtorkodom véleményemet a nyilvánosság mérlegébe vetni, annál is inkább, mivel ez ideig kiválólag kulturai színvonalon állónak ismert megyénk gazdasági állapotáról ez idén még a „Székesfejérvárban” nem közöltetett behatóbb tudósítás.

Mint aratásunk beköszöntőjével, a repczével kezdem szemlémet. A mult ősszel a repcze kitünő

időjárásnak örvendett, s valóban buja növényzeti lett, s telünk sem levén, (hogy nagyot mondjak) tenyészetében meg sem állapodott; a mártius hónap a lehető legkedvezőbb volt, a repcze már szárba indult, sőt mártius végével már a virágbimbók is mutatkoztak rajta. April hó, általános szólám szerint, kedvezőtlen volt ugyan, hideg esők, csipős reggelek jelentkeztek, de nem oly fokban, minő a növényzetre ártalmas befolyást gyakorolt volna, sőt épen a repczére előnyös volt az időjárás, mert a rovarok és balhák, a repczének e falánk inyenczei, elmaradtak. — Nem tudom mennyiben alapos sok levelezőnek az alföldről jött rémhire, hogy a fagy mennyire ártott a repczének, de nálunk ez nincs úgy, a fagy semmit sem ártott, mert nem oly foku volt, hogy általában a gabnaneműekre hatott volna. — A repcze szép, hüvelyes és jó eredménnyel kecsegtet, s a mennyiben netán kevésbé jelezhető hiány mutatkoznék, az korántsem a fagnak, de a sz. György nap előtt volt ragya-esőnek tulajdonítható, mely a repczét első virágzásban érte.

A buzavetésekre nézve a t. olvasó engedelmével bővebben szándékozom kiterjeszkedni figyeléseimmel, előrebocsájtván azonban, hogy semmi igényt nem táplálok arra, hogy észleleteim azon tudományos apparatussal ruházzák fel, mely képes a jövőben a calamitásokat megelőzni. Mi gazdák fájdalom! észleleteinkben csak az összehasonlítás terén állunk, s többször, mint nem, utólagos okoskodásban fénylünk, és ha bár ez is valami — s habár a levont következtetéseket haszonra fordítónk is a jövő teendőik és eszközlések tekintetében: lehet, hogy az elemek

egy új mostohasága ismét új alkalmat ad újabb észlelésre.

A buzavetések mult őszön rendkívüli gyarapodásnak indultak, eső dolgában pedig nemcsak anynyiban volt panaszunk, hogy azt megsokalltuk, de azért, mert rosz hatást is idézett elő.

A buzavetések novemberben sárgulni kezdtek; nem alaptalan volt a félelem, mert megtanított a tapasztalás 1852-ről 1853-ra és 1859-ről 1860-ra, s midőn ősszel a buzánövényzet a székkukac következtében elsárgult, azután elrozsdásodott, az ez évekbeli aratások is silányan ütöttek ki. Az őszön is a sárgulás után fokozatosan előállott a rozsdá; aggodalmas kérdés támadt annak okáról, felszólamlott az egész ország, a lapok telve voltak tanácsokkal és véleményekkel, kutatva a csapás okát, felszólaltak tekintélyes gazdák, sőt országos tekintélyek, tulajdonítva a bajt Celidonia fergesckéknek, sőt ajánlották a buza kiszántását, s kedvező ősz lévén — a tavaszi nyomások buzával való elvetését.

Magam is kutattam a baj okát, mert ha az kukacztól eredett, a buzák menthetlenül veszve vannak. Aggódo félelemmel szedtem és ástam a rozsdás buzánövényzt, de hasztalan kerestem akár Celidoniát akár más férget, ellenben úgy találtam, hogy a legrozsdásabb levelű buzának is ép, tökéletes gyökere volt; úgy vélekedem tehát, hogy a rozsdá külső baj; oly betegségnak képzelem azt, mint a gyümölcsfákon a rozsdát, vagy mint emberi testen a börtbetegséget, mely egyelőre ápolás hozzájárultával, az élet gyökerét nem pusztítja el. A rozsdá mindinkább terjedt, s mi volt itt egyéb teendő, mint a birkákkal

TÁRCZA.

Az élet tükre.

Utolsó éj.

Hiláriusban semmitsem nyert a társadalom azáltal, hogy a bört ösvényét elhagyta s frigyét a sáttánnal megtörte, mert mint mondtam, vallási rajongóvá lett.

Kezdetben csak reggelenként látogatta a templomot, a hol egyik oltár számolyára térdelve szent áhitattal szokott imázni s néha annyira elmerült, miszerint a templomszolgának kellett figyelmeztetni; majd minden harangszóra templomba indult s ha nem talált nyitott templomot, szobájában hullott térdre, órákig imázott s kérte bünei bocsánátát, vagy a szent könyv olvasásába merült el.

Egykor keresztelő Jánosról olvasott: „Ama napokban eljőve keresztelő János, tanítván Judea pusztájában és mondván: tartatok börtbáratot, mert elközelgetett mennyeknek országa.”

„János öltözete pedig teveszörből vala és börtöve ágyékai körül; eledele pedig sáska és erdei méz vala.”

Majd ismét a szentek életét olvasván, azon vad gondolat szállta meg lelkét, hogy ő is pusztába vagy erdők homályába vonul s ott éli le napjait ima és börtölés közt s e gondolat annyira ütötte, hogy egy napon nyomtalanul eltűnt és senki nem tudta, hová. Nem vitt magával egyebet, mint zarándok botját, a bibliát és imakönyvét.

Senki nem tudta hová lön, senki nem kereste, mert a társadalomból kimetszett tag volt ő, még zár-

gondnoka sem aggódozt érte, sőt örült, hogy nem zaklatja pénzéért, melyet az utóbbi időben polyvaként szört a koldusoknak és sok olyanoknak is, kik kizsákmányolták rajongását.

Pár hét mulva koci állt meg Hilárius lakása előtt s a kocsirol csuhába öltözött nagy beteget emeltek le s a nagy beteg Hilárius volt.

Az erdökerülő találta meg egy vén fa odvában összegörnyedve s halállal vívódva, körüle száraz gyökerek s üres madár-tojásbéjak heverték, mert ezek valának táplálékai. Az erdökerülő lakásába szállította a beteget s néhány napi gondos ápolás után, midőn eszméletre tért, tudta meg a beteg kilétét s szállította lakására.

Orvost hívtak s az orvos gondos ápolás s gyógykezelés alá vette. Látván, hogy nem annyira beteg, mint kikodult, kimerült: étrendjét állapította meg s Hiláriusnak nem is volt az ellen kifogása; de midőn a borra került a sor, határozottan kijelentette, hogy bort nem iszik, mert erős fogadást tett, miszerint szesz ital nem érinti az ő ajkát.

— Előbbvaló az egészséges élet az üres fogadásnál, mondá az orvos. — Különb is az ily üres fogadásokban nem gyönyörködik Isten, — tevő hozzá; de Hilárius állhatatos maradt s az orvos rábeszélése mitsem használt.

Pár hét mulva elhagyta ágyát s midőn az orvos térdepelve s imába merülve találta, komolyan megdorgálta, tudtára adván, hogy elvesztett erejét nem a vezeklés, hanem a szabad levegőni mozgás s szórakozás adja viseza; de Hiláriusnak nem használt az okos tanács s nappalai s éjjeli imádkozásban folytak le.

Még egészen meg sem gyógyult, már nagy olvasót vett, egy bucsujáró sereggel, hajdon fível s meztláb messze földre zarándokolt, hol a kálvária hegyen egyik állomástól a másikkig térdén csuszva vonszolta magát, a mi annyira kimerítette, hogy betegen hozták haza s csak orvosa ügyességének sikerült másodsor is viszszaadni az életnek.

Minden ember jövőjének alapját a nevelés veti meg, kinél ez hiányzik, hitvány lapta az a sors kezében, melyet az kényekedve szerint hány fel s alá; szélmutató az, melyet a sors szeszélye ide s tova forgat. A nevelés hiányzott Hiláriusnál is s ez okozta, hogy most az ördögnek szolgált egész odaadással, majd Istenhez fordult tulságosan, a mit az bölcseségénél fogva nem kíván, nem is kívánhat, ha teremtményeit öröme s boldogságra teremtette.

„És miután börtölt volna negyven nap és negyven éjjel, azután megéhezek.”

A bölcs ember úgy rendezi az ő dolgát, hogy családja boldogítására, a közzóra, saját multságára s Istennek való szolgálatra is jut ideje; de Hilárius nem birt ezzel a bölcseséggel, ő vagy az ördögnek, vagy Istennek szolgált kizárólag s e két tulság közti hányatás merítette ki életerejét.

Egykor olvasá a bibliából: „Jézus a pusztába vitették a lélektől, hogy megkísértessék az ördögtől.”

„És hozzájárulván a kísértő, mondá neki: „Ha Isten fia vagy, mondd, hogy e kövek kenyerekké legyenek.”

„Ki felelvén mondá: Irva vagyon, hogy nemcsak kenyérrrel él az ember, hanem minden igével, mely az Isten szájából származik.”

való legeltetés, mely a buzánövényszet bujaságánál fogva különben is indokolt volt.

Általános volt az óhaj kemény fagyok után, melyek talán megszüntetendők lettek volna a bajt vagy legalább annak további terjedését. Azonban én azt hiszem, hogy épen a gyenge vagy semmi tél okozta, hogy a rozsa következtében mindenesetre beteg vetéseket a fagy nem sanyarta meg jobban, melyhez így (több mint valószínű) hozzájárult volna oly pusztulás és elgyengülés, hogy a mindig kívánatos száraz, s ez idén ennek meg is felelő mártius folytán úgy száradt volna el a vetemény. Így azonban az enyhe tél alatt a buzák gyökérben erősödve, a kedvező kikelet a vetéseket észrevehetőleg gyógyítja, a buzák üde zöld színt nyertek s buja növésbe indultak annyira, hogy sarlózni s legeltetni okvetlen szükséges lett. Mártius közepétől körülbelül april végeig el lón feledve a baj, a gazdák nem újongtak ugyan, mert ismerik a mérsékletet, de belsőjükben örvendtek a biztosan reménylett jó eredménynek.

Az öröm azok részéről, kik a mily hamar kétségbe esnek, oly hamar tulságosan remélnék, úgy látszik korai volt, mert egy-két hideg, szeles eső újra előtűntette a bajt, s a buzák ismét, bár szórványosan rozsdásodni kezdenek.

Magam részéről elvül tartom, hogy a gazda csak a bevégezt tény felett örvendhet, vagy komorodhatik el, mert kilátásai felett elemek határoznak. Az idei aprilisi időjárás nem volt oly fokban mostoha, hogy az egészséges növényzetnek árthatott volna; ámde a buzák baja az őszről datálódik s miután ez ideig tökéletesen nem gyógyultak meg, nem is sok kellett, hogy egynemely vetés recitívázzon.

Azonban a kétségbeesésnél még nem állunk; a rozsa mutatkozik ugyan, de nem olyneműen, mint az 1871-ik évben. Emlékezzünk csak vissza, hogy május 24-ki szerdai napon mily szeles, hideg, majdnem jeges eső volt, s reá csőtörtökön és pénteken hirtelen oly forróság keletkezett, mely nem maradhatott káros befolyás nélkül. Szombaton délután a rozsa már mutatkozott s pedig a buzák tetején, s 3 nap elforgása alatt a buzavetések teljes vörös színbe játsztak.

Jelenleg a rozsa a buzavetések tarkítja ugyan, de nem annyira fenn mutatkozik, és ha heves, forró napok nem járnak, a kalászok ki fognak bujni, s a rozsa nem éri utól a fejet, mert a növény erős. Az 1871-ik évben a kalásznak a fenn levő rozsdán keresztül kellett áttörnie, mi csak egy, junius első napjaiban tartó kedvező eső által történhetett meg; emez esőnek elmaradásával a kalász nem lett volna képes kibujni.

Az idén ellenkező az eset; a rozsa alább mutatkozik, s nem oly rohamosan terjedett mint 1871-ben. És miután a buzák erős gyökérrel, erős

szárral bírnak, (ismétlem ha forróság nem uralkodand) nincs nagy okunk félni s jó aratást várhatunk, mert az erős növény kedvező időjárással e külső bajt el fogja bírni, a nélkül, hogy a mag termésben nevezetesen szenvedjen.

A rozsa különben leginkább a búkkönyös után vetett, trágyázott földekben uralkodik s e tekintetben nincs különbség a legeltetett és nem legeltetett buza közt; a tiszta ugari buzák inkább mentek.

A rozsvetések általában az időjáráshoz képest azon gyarapodást, melynek a buzák örvendnek, épen nem érték el, de jó közepszerű termést várhatunk utánuk.

A kényesebb árpavetések az aprilisi hideg megviselte ugyan, de komolyabb következmény nélkül. A zabok szépek.

A kukoriczák kelőben vannak, és így visszamaradott állapotban, miután már a kapálás idenye volna, erre nézve azonban még minden kombináció nagyon időelőtti volna. *Turi Antal.*

A városi lakosság érdekében *).

Dr. Fanta Adolf városi főorvos urnak a „Székesfejérvár“ mult számában foglalt felhívása — a városi lakosság érdekében — tudatja: 1) Hogy a himlőjárvány városunkban még mindig uralkodik, s leginkább az oltatlanokat ragadja el; — azért a szülőket kéri: gyermekeiket beoltatni. 2) Tudatja: hogy a hivatalos oltások a kórházban történnek. 3) Kéri a lakosságot: hogy (mivel a himlő legragályosabb, s legkönnyebben terjedő ragály) egymást az oltásra sűrűssek; végre 4) Inti a lakosságot: hogy himlőssel ne érintkezék, se himlőt ne látogasson.

E felhívásra — szintén a városi lakosság s egyuttal az orvosi tudomány érdekében következő megjegyzéseket bátorodom tenni:

a) Ha a himlőzés csakugyan folyton tart, akkor világos, hogy az eddigi beoltás semmitsem biztosított ellene; mit a veszprémmegyei himlőjárvány is eléggé igazol. Továbbá a himlősek halálzását (ha oltva voltak, ha nem) leginkább három körülmény szaporítja, vagy t. i. szegénység miatt a himlősehez orvos nem hívathatik; vagy szegénység miatt orvost nem kap a beteg; vagy *felületesen* gyógykezelteik.

b) A csecsemőknek kórházban való beoltása a bonczterem közelében — már magában véve lehető legveszélyesebb s orvosrendőri tekintetből meg sem engedhető — miután kórházakban nemcsak himlős, hanem mindennemű beteg kigöngyölések, valamint hullai bűzök terjednek; sőt néha kórházi ragály is fejlődik ki, s az különösen a sebzésekre (milyen az oltás is) terjesztetik.

c) Szomoruan hangzik: hogy az oltás (ez állítólagos orvosi jótétemény) avatlanok által sürgetessék családjól családra, midőn éppen városunkban számos

* E felszólalás részben szaklapba való volna ugyan, de a mennyiben oly mozzanatok is érint, melyek városunk közegészségi ügyét közelről érdeklik, annál is inkább jónak láttuk közlését, hogy azokra nézve a t. városi főorvos ur által netalán adandó felvilágosítás az aggodalmaknak elejét vegye. Szork.

E mondat új zavart idézett elő Hilárius lelkében. „Ha nemcsak testi táplálékkal él az ember, hanem Isten igéjével is megél, miért ne tudnék én is negyven nap és negyven éjjel böjtölni, hogy hasonló legyek üdvözítőmhöz?“ gondolá magában és elkezdett böjtölni, négy nap és négy éjjel sem ételt, sem italt nem vett magához s ötödik napon ájultan talála gondviselőnéje.

Ismét orvost hívtak; de az orvosi tudomány ezuttal kudarcot vallott. Hilárius életereje sokkal jobban ki volt merülve, vére sokkal jobban megromolva, mint hogy a természet füvei, melyekbe a teremtő gyógyerőt oltott, használhattak volna. Ágyban fekvő beteg maradt s az élet feloszlásának indult. Az orvos éjjel és nappal ágyánál virrasztott, az orvosi tudomány egész hatalmát igénybe vette; de mind hasztalan, mert a hol a természet nem segít, ott az orvosi tudomány képtelen segíteni.

— Orvos ur! — kérdé egykor a beteg — mit gondolsz, megbocsátja e Isten bűneimet, azért, hogy végnapjaimban hozzátértem, vagy örök kárhozatra vet, azokért, miket életemben elkövettem?

— Az orvosi tudomány keveset foglalkozik a lélek bajaival s a jövő élet boldog vagy boldogtalanságával, mivel ez a hittan körébe tartozik; de mint keresztény ember annyit mondhatok ön vigasztalására, hogy szent vallásunk elvei szerint, kik Istenhez igaz lélekkel megtérnek, azokat kegyelmébe fogadja s asztalához ülteti, — felelé az orvos.

— Minden orvosság közt, melyet ön rendelt, e szavak legnagyobb hatással voltak tülülesemre, — rebegé a beteg. — Most már örömmel halok meg, mert hiszem, hogy polgára leszek a mennyországban, melyet

egykor oly szépnek, oly fenségesnek álmodtam, — tevő hozzá és bágyadt szemei könnyel teltek meg.

— Ne essék kétségbe, ön nem fog meghalni, — vigasztalá az orvos.

— Kétségbe esni? hiszen alig várom, hogy ott legyek, a hol vagyon az én kincsem, a Jézus Krisztus, — felelé Hilárius.

Ilyen beszéd közt telt el a délután és Hiláriusnak szokatlanul nyugodt éje volt.

— Orvos ur! — szólta, a mint másnap belépett az orvos — érzem, hogy napjaim megszámlálvák, lelki szemeim látják a menny kapuit feltárulni, nekem Isten szép földi vagyont adott, vagy helyesebben, szüleitől szép vagyont öröklöttem, nem élveztem hasznát, mert senkisémet tanított, hogy miképp kell sáfárkodnom a reám bízott talentummal: tanítson meg ön, hogy miképp rendelkezsem azzal halálom esetére?

— Nincsenek rokonai? — kérdé az orvos meghatóttan.

— Egyetlen testvérem volt mindenem; de az gazdagabb s nemesebb, mint hogy az én vagyonomra áhítoznék.

— Ha ön túl a siron halhatlan akar lenni — mondá az emberszerető orvos — vagyona fele részét tegye le alapul egy állítandó árvaházra; a többiét ossza fel kórházak, kisedővök, iskolák, írói segélyegylet s több ily hasznos intézetek közt s a mennyi jót tett, ugyanannyi oszlopot állított magának, még pedig ércnél erősebbet, melyen az időnek nincs diadala, s mely megáll, míg emberek élnek.

— Nemesszivű barátom! önre bízom végrendelet elkészítését; de egyuttal arra kérem, sőt követel-

em, hogy önmagáról se felejtkezék meg a végrendeletben, mert illő, hogy a kik az oltár körül forgolódnak, azok az oltárról éljenek.

A végrendelet megkésztése után néhány napra, mint az olaj nélküli mécs olyanná lett Hilárius élete. Most órákat mély álomban élt át, majd édes, sőtlan merengésben szunyadt s mig a lélek por hüvelye e földön hervadozott, a lélek már a túlvilági élet virányos térein kalandozott.

— Orvos ur! — dadogá egyszer a beteg alig érthető hangon — hívnak, mennem kell; de mielőtt mennék, nagy vágyódással vágyódik az én lelkem látni azt, kit e világon szerettem s a ki viszont szeretett. Táviratozzon Önön testvéremnek, mondja, hogy testvérem haldoklik és ő repülni fog, hogy lefogja nehezű szemeimet.

— Vigasztalja magát édes barátom, hogy nem fog meghalni, — mondá az orvos határozott hangon, szeliden odahajolva a beteghez.

— Orvos ur! ne akarjon az isteni végzés útjába állani, hanem teljesítse kérésemet s táviratozzon. Az orvos engedelmesskedett s azután visszatért a beteghez, hogy többé el ne hagyja.

— Orvos ur! — mondá ismét — asztalfiókomban van naplóm, vegye magához, abból megtanulhatja egy szerencsétlen ifju élettörténetét. — Ezt mondta újra édes álomba merült; de álma csak perczekig tartott s azt éber kábultság váltotta fel. — Ő jön, érzem szel-leme édes lehelletét, érzem testvéri keze szelid érintését; ő jön, hogy megadja hosszú utamra a bucsúcsókot; megyek, megyek, megnyitá az ég kapuja, az angyalok integetnek, — dadogá magán kivül.

Egyletek és intézetek.

— A székesfejérvári palota-külvárosi ktsdedővő egylet 1873. május 25-én délelőtt fél 11 órakor saját házában rendes évi közgyűlést tart, melyre az egyleti tagok tisztelettel meghívattak. — A közgyűlés tárgyai: 1) Elnöki jelentés. 2) A számadásrólí felmentvény kiszolgáltatása a pénztárnok részére. 3) Pénztárnok s jegyző választása. 4) Indítványok. — *Az elnök.*

— A kath. legényegylet hálás köszönetét nyilvánítja mélt. Jekelfalusy Vincze megyéspüspök urnak, ki az egyletnek újabban 50 frtot adományozott s mélt. Pauer János püspök urnak, ki az egylet czéljainak előmozdításához 10 frttal járult. Köszönetet mond továbbá mélt. Nyirák Ignác nagyprepost urnak, ki a közlebl szini előadás alkalmával 3 frttal, n. Venosz Imre kanonok urnak, ki szintén 3 frttal, n. Kuncz kanonok s főt. Nyirák Sándor püspöki titkár urnak, kik 2-2 frttal járultak a költségek fedezéséhez s végül főt. König, Krencz, Liszy, Rajeczky és Szuborics urnaknak, kik ugyanez alkalommal jegyeikért felülfizettek.

— A Vörösmartykőr folyó hó 18-iki közgyűlésén könyvtárnokul Rosty Zsigmond, ügyvédül Vértesi József, tiszteletbeli titkárokul Hattyufi Dezső és Hortoványi József választattak.

— A színházi részvénytársulat választmánya f. hó 20-iki ülésében a tervezett sorsjáték ügyében véglegesen határozott. A sorsjegyek száma 100,000-ben állapított meg s az első nyerevény egy 1000 frtos ezüst asztali-készlet leend. Ugyancsak ez ülésen olvasottat az építkezési és pénzügyi szakosztály jelentése, melyből kiünik, hogy a színház teljes felszerelésére még nem kevesebb mint 50,000 frt. szükséges. Hogy ez az összeg honnét fog előkerülni, az még eddig a jövő titka.